

NAZIANZUSLU GRİGORİUS
VE
KUTSAL RUH'UN TANRILIĞI
MESELESİ

Elif TOKAY

ESKİ
YENİ
YAYINLARI

Eskiyeni Yayınları: 109

NAZİANZUSLU GRİGORİUS
VE
KUTSAL RUHUN TANRILIĞI MESELESİ

Elif TOKAY

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Aralık 2021

ISBN: 978-625-7673-16-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

NAZIANZUSLU GRİGORİUS
VE
KUTSAL RUH'UN TANRILIĞI
MESELESİ

Elif TOKAY

Ankara 2021

ElifTOKAY

1982'de İstanbul'da doğdu. Kadıköy İmam Hatip Lisesinden sonra Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine devam etti. Yüksek lisans derecesini 2007'de Sakarya Üniversitesi S.B.E.'den aldı. MEB bursu ile 2008-2012 yılları arasında Cardiff Üniversitesinde doktora yaptı. 2014'ten itibaren İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Ana Bilim Dalında görev yapmaktadır. Geç Antik Çağ Hıristiyanlığı, Ortodoks Hıristiyanlık ve Arap Hıristiyanlığı ile ilgilenmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	9
1. Nazianzuslu Grigorius'un Literatürdeki Yeri	11

1. BÖLÜM

4. YÜZYILA KADAR KAPADOKYA VE BÖLGEDE HİRİSTİYANLIĞIN DOĞUŞU İLE YAYILIŞI

1. Kapadokya Bölgesinin Coğrafi, Etnik, Tarihi, Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Yapısı	13
1.1. Coğrafya	13
1.2. Etnisite	16
1.3. Siyasi tarih	17
1.4. Sosyal Yapı	21
1.5. Ekonomik Durum	28
2. Kapadokya'da Dini Durum	30
2.1. Hıristiyanlık Öncesi İnanışlar	30
2.2. Hıristiyanlığın Doğuşu ve Yayılışı	38

2. BÖLÜM

NAZIANZUSLU GRİGORİUS

1. Ailesi	49
2. Çocukluğu	54
3. Gençliği	56
3.1. Gençliğinde Tanıştığı Önemli Kişiler	62
4. Grigorius'un Düşüncelerini Şekillendiren Unsurlar	69
4.1. Felsefe	71
4.2. Retorik	81
4.3. Hıristiyan Kaynaklar	90
4.4. Aktif-Asketik Hayat Çatışması	93
4.4.1. <i>Şehir mi Dağ mı?</i>	93
4.4.2. <i>Theosis</i>	104
4.4.3. <i>Filantropi</i>	109
4.4.4. <i>Rabiplik</i>	110
4.4.5. <i>Peki Ama Nedir Bu Theosis?</i>	116

5. Eserleri-----	124
5.1. <i>Söylevleri</i> -----	124
5.2. <i>Mektupları</i> -----	127
5.3. <i>Şiirleri</i> -----	127
5.4. <i>İngilizce Tercümelere</i> -----	129

3. BÖLÜM

4. YÜZYIL KONSİLLERİ EKSENİNDE TESLİS TARTIŞMALARI

1. İznik Konsili ve Homoousios -----	133
1.1. Arius -----	135
1.2. İznik Konsili-----	141
1.3. Homoousios -----	146
1.4. Konsilde Alınan Kararlar -----	152
2. İznik'ten İstanbul'a: Sürgünler, Konsiller ve Kredolar Dönemi----	153
2.1. Ariuşçuluk-----	161
2.2. Grigorius İstanbul'da -----	165
3. İstanbul Konsili'nin Toplanması ve Konsilde Alınan Kararlar ---	174

4. BÖLÜM

KUTSAL RUH'UN TANRILIĞI

1. Grigorius ve Teslis -----	187
1.1. Kutsal Ruh -----	191
1.2. Kapadokyalı Babalar ve Hypostasis-----	195
1.3. Teolog Grigorius -----	197
1.3.1. <i>Teslis'i Açıklamak</i> -----	204
1.3.2. <i>Bir mi Üç mü?</i> -----	206
1.3.3. <i>Monarşi</i> -----	210
2. Kutsal Ruh'un Tanrılığını Açıklamak -----	215
2.1. <i>İkinci ve Üçüncü Yüzyıl</i> -----	215
2.2. <i>Dördüncü Yüzyıl</i> -----	219
2.3. <i>İstanbul'da Neler Oldu?</i> -----	225
2.4. <i>Ruh Savaşçıları</i> -----	229
2.5. <i>Grigorius'un Kutsal Ruh'u</i> -----	235

SONUÇ-----	245
------------	-----

KAYNAKÇA-----	249
---------------	-----

ÖN SÖZ

Ülkemizde Hıristiyanlıkla ilgili yeterli sayıda çalışma yapılmadığını görmekteyiz. Yayınlanan eserlerin bazıları ciddi hatalar barındırmakta bazıları da yazarlarının ön yargılarını yansıtmaktadır. Müslüman yazarların Hıristiyanlığı kendi bakış açlarına göre yorumlama hakkı vardır ancak mesela Hıristiyanların inancının putperestlik olduğunu söylemek her şeyden önce düşünce ahlakına aykırıdır. Bir başka sorun da Türkçe yayınlarda Hıristiyanlığın Katolik gelenekten ya da bazen Protestanlıktan ibaretmiş gibi gösterilmesidir. Türkiye’de Ortodoks geleneğin ve doğu kiliselerinin inançlarının ve uygulamalarının daha iyi bilinmesi gerekirken böyle garip bir durumla karşı karşıya kalmak gerçekten üzücüdür. Bu sorunu çözmek için Yunanca, Ermenice ve Süryanice gibi dilleri bilen ve dogulu kaynaklara yönelen uzmanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Burada en büyük vazife dinler tarihçilerine düşmektedir. Ancak, her şeyden önemlisi, kendi dini dışındaki dinleri çalışırken yorumlamaya geçmeden önce o dinleri gerçekten anlamayı dert edinen, düşünce ve ilim ahlakına sadık araştırmacılar yetiştirmemiz gerekmektedir. Bunu tehlikeli değil zenginleştirici bir yaklaşım olarak görmezsek, dinler tarihinden insana şifa verecek bir şeyler çıkarmamız mümkün olmayacaktır.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde Hıristiyanlığın ilk iki asrına duyduğum ilgiyi Geç Antik Çağ Hıristiyanlığına yönlendiren ve dinler tarihine bakış açımı büyük oranda kendisinden edindiğim hocam Prof. Dr. Fuat Aydın’a şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Köklerimin uzandığı Kapadokya’ya olan ilgimi doktora döneminde Antakya ile birleştirmeme vesilen olan hocam Prof. Josef Lössl’e her şeyden önce nasıl iyi bir hoca olunur sorusunu benim için şahsında cevapladığı için yü-

rekten teşekkür ediyorum. Ülkemizde Geç Antik Çağ çalışmaları dendiğinde akla gelen ilk kişi olan ve ilmi derinliğini her seviyeden insana güler yüzle aktarabilen Prof. Dr. Turhan Kaçar'a saygılarımı sunuyorum.

Dr. Elif TOKAY

Üsküdar 2021